

mert a katolikus vallásnak akart kedvezményt nyújtani. Az 1868: LIII. t.-cz. rést tört ezen a logikus gondolatmeneten, mikor egészen esetleges szempontok szerint vitte keresztül a család valláserkölcsei egysége kettéosztását, s az eredmény az elkeresztelési harcz lett. A küszöbön álló egyházi reformok tekintetében azt a megjegyzést teszi a czikk, hogy itt a jelszavak terrorizmusával állunk szemben. A kötelező polgári házasság behozatala a nélkül, hogy eltérő viszonyaink figyelembe vétetnének, csak a vallási közönyt mozdítná elő, s könnyen oly abnormis állapotokra vezethetne, hogy egy család tagjai négy-ötfféle felekezethez is tartoznának. Nem lehet itt Franciaország, Belgium, Olasz- vagy Németország példájára hivatkozni, mert ez országokban a népesség vagy csaknem kizárólag katolikus, vagy pedig, mint Franciaországban, a népesség 98 %-át teszik ki a katolikusok. Viszont Németországban tulajdonképen csak két főfelekezet van, s ez is szoros területi megoszlásban, holott nálunk abszolút többsége még a katolikusoknak sincs. A házasság erkölcsi jellege megóvásának szükségét nem is tévesztették szem előtt ott se, a hol a polgári házasságot behozták, mert ott egyidejűleg az elválást nehezítették meg. Végül a sok tekintetben tanulságos czikk azt a megoldást pártolja, melyet már az 1868: LIV. t.-cz. tárgyalásánál a jogügyi bizottság javasolt, de akkor Deák ellenzésével találkozott, hogy t. i. a házasságkötés egyházi módjának fentartása, illetőleg a házasságkötés egyházi impedimentumai érintetlen hagyása mellett az állam a világi bíraskodás útján érvényesítse érdekeit, egy időben a szentszékek eltörlésével. Ezzel lehetővé volna téve házasságjogunk egységes rendezése, a nélküli, hogy a család egysége megbontására vezető nusus erkölcsileg káros eredményei előtt út nyitattának.

* * *

«Mind.» N. S. No. 4. October, 1892.

I. *The Field of Aesthetics Psychologically Considered.*

II. *H. Rutgers Marshall.* Szerző első közleményében azt vitatta, hogy minden aesthetikai hatással bizonyos kellemes hatás is össze van kötve; hogy az aesthetika és a hedonikus benyomások közt bizonyos összefüggés van. Ha az egyes aesthetikusok alapelveit vizsgáljuk, azt látjuk, hogy nézeteik kifejtésében arra fek-

tették a fősúlyt, a mi a szép tárgyaiban egyéniségükre a legkellemebb hatást gyakorolta, úgy hogy a szépről irt műveikben egyéni dispositióik és hajlamaik is kifejezést nyertek. A vizsgálódás most arra fog irányulni, hogy a szépnek specifikus jellemvonását fejtsük ki. Szerző az aesthetikai benyomások közé azokat számítja, melyek a felelédesben kellemesek, melyeknek semmi kellemetlen és közömbös tendenciája sincs, szóval a szépnek mezeje = a kellemesnek a felelédesben való viszonylagosan *állandó* mezeje. Hedonikus pedig azon felelédes, melylyel a kellemes ugyan (pleasure) össze van kapcsolva, de más módon; vagy azért, hogy az eredeti benyomás kellemes volt, vagy mert átlátom, hogy másnak örömet okoz, habár nekem a felelédesben nem kellemes, hanem közömbös, vagy éppen kellemetlen. Ezzel függ össze a szépről való ítéletünk. Mindenki aesthetikai ítéletének mezeje összevág a felelédesnek viszonylagosan állandó kellemes mezejével. (Each one's field of aesthetic judgement is his relationely permanent pleasure field of revival.) Ha jól értettem az író, úgy hiszem, hogy szerinte az szép, mi a képzetek lelki felelédesében *aránylag* állandóan és minden körülmények közt kellemes a kellemetlen minden vegyülete nélkül. A szerző súlyt fektet az *aránylagos* állandóságra. Absolut szépet, mely mindenkinek tetszenék, és mit minden időben szépnek tartottak, úgy látszik, szerző nem ismer. A szép tárgy megközelíthetőleg absolut széppé válik, ha a következő feltételeknek tesz eleget: 1. minden egyes ember felelédt képzei a tárgyról állandóan kellemesek; 2. olyanok, kik aesthetikai műveltségüknél fogva hivatvák a tárgyról ítélni, állandóan szépnek nevezik azt; 3. a műnek oly eszményt kell kifejezni, melyet semmi halandó, bármilyen művelt legyen, tökéletességében el nem érhet, de melyet mástól elértnek tekint, és a mely világosan kifejezi azt, a mit ő lelke mélyében sejtett.

II. *Lotze's Antithesis between Thought and Things. II. A. Eastwood.* Folytatólagos polemia Lotzeval, annak műveiből vett idézetek segítségével. Szerző kimutatni iparkodik, hogy az átmenetet a gondolatról a tárgyra nem találta el.

III. *The Study of Crime. Rev. W. D. Morrison.* Igen értelmes főtől eredt értekezés. Szerinte először a büntettnek apadását vagy emelkedését számban, fokban és geographiai elterjedésében kell vizsgálni; azután a büntettnek okai, melyek vagy személyiek, vagy társadalmiak, vagy kosmikai természetűek, deritendők fel;

vége a büntett elfojtásának elméletéről, módszereiről és a büntetés hatásáról kell szólni. Szerző részletesen kimutatja az okokat, melyeknek következtében a büntettek apadása vagy növekedése statisztikai kimutatások alapján biztosan meg nem állapítható. Az első helyen említett vizsgálatnak alapjául azon statisztikai adatok szolgálhatnak, melyek a rendőri elővizsgálatokról, a bűnperekről és a börtönökben levő bűnösökről tétetnek közzé. Író meggyőzőleg kimutatja, hogy e statisztikai kimutatásoknak egyik faja sem nyújt megbízható adatokat; csak megközelítő következtetéseket enged meg. E tekintetben még a legalaposabb az olasz büntetéstatisztika, habár az sem kimerítő. Bizonyos tekintetben már könnyebben ítélnünk egyes büntetteknek geographiai elterjedéséről. A vizsgálatnak továbbá ki kell terjedni a büntett személyi okaira, milyen a nemnek, kornak, a physikai és szellemi tulajdonságoknak befolyása a bűn elkövetésére. A büntett elkövetésére a társadalmi okok is hatnak: vajjon otthon tölti-e a bűnös idejének nagyobb részét, vagy élete fentartásáért küzdve, a többi emberekkel sűrűen érintkezik-e? Kérdés, mennyiben csábítja az egyeseket bűnre azon körülmény, hogy a létért való harcukban embertársaikhoz képest állandóan gyöngébbek; mit mondjunk azon typusról, melyet Lombroso a «L'Uomo Delinquente» című művében vél a büntetéseknél fölismerhetni? Kérdés, milyen hatása van a népesség sűrűségének a bűnre. A kosmikai okok közé számítandók a földnek tulajdonsága, az évszak és több efféle kérdés.

A büntett elfojtásáról szóló elméletben első sorban azon okok vizsgálandók, melyek a büntettet előidézik; csak ha ezeket ismerjük, küzdhetni sikeresen ellenök. A magánzárkákba való bezáratás semmikép sem czélszerű. Szüntessétek meg a magánzárkái rendszert — úgymond szerző, — foglalkoztassátok a bűnöst munkával a szabadban és látni fogjátok az üdvös eredményt. (Abolish the cell, establish out-door occupations — this is at present the most pressing need in dealing with the repression of crime.)

IV. *On the Properties of an One-dimensional Manifold:* *Benj. Ives Gilman.* E tanulmány arról szól, hogy milyen logikai kifejezésekkel, illetőleg képletekkel fejezhetők ki oly viszonyok, melyek, teszmem az egyenes vonal egyes pontjai, az intenzitás egyes fokai, a hang magassága egyes, egymásután következő fokai közt fenforognak; szóval azokat a képleteket fejti ki, melyek mind arra alkalmazhatók, mi csak egy irányban terjed ki.

V. *Critical Notices.* 1. *W. James, Text-book of Psychology.* London, Macmillan et Co. 1890. Pp. XIV. 478. Birálja *James Ward.* Biráló szerint a munka a lelki tünetmények leírásában igen sikerült; kevésbé sikerült a lelki folyamatoknak magyarázatában. — 2. *J. Burnet, Early Greek Philosophy.* London and Edinburgh. Adam and Ch. Black, 1892. Pp. 376. Ismerteti *J. Adam.* Ismertető szerint a munka beható forrástanulmányokon alapszik; eredeti a tanok felfogásában és mégis lépten-nyomon elárulja, hogy szerzője a szakába vágó újabb tudományos vívmányokat ismeri. — 3. *G. Simmel, Einleitung in die Morawissenschaft* Bd. I. Berlin, Wilhelm Hertz (Bessersche Buchhandlung). 1892. Pp. VIII. 467. Ismerteti *J. Mackenzie.* Ismertető szerint a szerző moralisnak nem tart egyebet, mint azt, a mi az egyének collectiv moralis meggyőződéseivel és impulsusaival megegyez. Az erkölcsi parancs formulája Simmel szerint így hangzik: Azt kell akarnod, minek beteljesedése egyúttal a létező legtöbb egyéni impulsusnak beteljesedése. Minthogy továbbá Simmel szerint a kellemesség és kellemetlenségnek köze nincsen az etikához, azért még egy másik formulát is állít fel, mely így hangzik: Cselekedjél úgy, hogy cselekedeted által közvetlenül vagy közvetve a tevékenységnek maximumát hozd létre.

VI. Különös figyelmet érdemel a «Notes» című szakasznak két közleménye. Ha valaki az iránt érdeklődik, miképen tanítják a siketnémákat a tagolt hangokkal való beszédre, figyelmébe ajánljuk a «Helen Keller» című közleményt, mely leírja miképen tanulta a nevezett siketnéma leány a hangos beszédet.

A másik közlemény: «The international congress of experimental Psychology.» A kísérleti psychológiával foglalkozó mintegy négyszáz tudós látogatta meg a congressus gyűléseit augusztus havában. E congressusnak egyes felolvasásairól és az azokat követő vitatkozásokról szól röviden e második közlemény.

AESCHYLOS VALLÁS-ERKÖLCSI VILÁGNÉZETE
ORESTIÁJA ALAPJÁN. ¹

— Első közlemény. —

A művészet, nevezetesen a költészet a kor érzelmi s gondolati világának, törekvésének leghivebb tükre.

Az igaz művész, az igaz költő, sensitiv idegzete alapján, korának szívlüktetését melegen érzi, élénk képzelete, divinatíója alapján korának mások előtt elrejtett gondolatait s érzelmeit lelke mélyébe felveszi s itt megfogamzik, kidomborul egész öntudatlanul a kor nemeseit átható gondolat- és érzelemvilág eszményi képe, s ezen eszményi kép világosságának s melegségének varázserejével teremti meg a művész azon alkotásait, a melyekben korának gyermekei jobb^{an} énjükre ismernek.

Ez a művész, ez a költő vatesi ténykedésének, nevelői hatásának, de egyúttal elismertetésének, dicsőíttetésének alapja.

¹ Jelen értekezéssel a hazánkban is mindinkább terjeszkedő azon irányzatnak kívántam szolgálatába lépni, mely a görög és római remekíróknak egyoldalú nyelvészeti kezelésével szemben azok történeti méltatását s az azokban rejlő gondolatok kifejtését hangsúlyozza.

Sajnálom, hogy az Orestióának ugyanezen irányzat érdekében készült, de még meg nem jelent pályanyertes magyar fordítását nem használhattam fel. Megkímélhettem volna ez esetben az olvasót saját fordítási kísérleteimtől, melyek nem a hivatottság érzetének termékei, hanem a kényszerhelyzet csinálmányai.